

ΕΚΘΕΣΗ

ΟΜΑΔΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ

ΥΠΠΕΘ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ **Αδριανός Γ. Μουταβελής**, Σχολικός Σύμβουλος ΕΑΕ

ΜΕΛΗ **Βασίλειος Βούγιας**, Κοινωνικός Λειτουργός, Προϊστάμενος
ΚΕΔΔΥ, ΠΟΣΕΕΠΕΑ

Γιώργος Γαλάνης, Εκπαιδευτικός Τ.Ε.

Σοφία Γεωργακάκου, Λογοθεραπεύτρια, ΚΕΔΔΥ Δ' Αθήνας,
ΠΟΣΕΕΠΕΑ

Θεόδωρος Δημητρακόπουλος, Εκπαιδευτικός Τ.Ε.

Κατερίνα Ηλιακοπούλου, Εκπαιδευτικός Τ.Ε.

Μαρίνα Κακαζιάννη, Εκπαιδευτικός Τ.Ε., ΣΑΤΕΑ

Αγάθη Σταθοπούλου, Φιλολόγος ΕΑΕ, ΚΕΔΔΥ Β' Αθήνας

ΑΘΗΝΑ 2016

Α' ΜΕΡΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε συνέχεια του Εθνικού και Κοινωνικού Διαλόγου για την Παιδεία, το ΥΠΠΕΘ συγκάλεσε σειρά τεσσάρων συναντήσεων. Σε αυτές, αποφασίστηκε η συνέχιση των εργασιών μέσα από επιμέρους Ομάδες συζήτησης, που θα επικεντρωθούν σε προκαθορισμένες θεματικές, σχετικές με τους θεσμούς της Ειδικής Εκπαίδευσης.

Το παρόν κείμενο εργασιών αποτελεί την τελική Έκθεση της Ομάδας Συζήτησης, η οποία διαπραγματεύεται τη λειτουργία των Τμημάτων Ένταξης (Τ.Ε.). Αποτελεί απόρροια ενδελεχών συζητήσεων και ανταλλαγής απόψεων μεταξύ όλων των μελών της Ομάδας. Στην Έκθεση, δόθηκε έμφαση στη λακωνικότητα της περιγραφής, καθώς και στη γραμμικότητα των προτάσεων, με στόχο να είναι πρακτικά εφαρμόσιμες και δεοντολογικά ωφέλιμες.

Εμπεριέχει τα κάτωθι:

Α' ΜΕΡΟΣ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Β' ΜΕΡΟΣ: *Πόρισμα της Ομάδας Συζήτησης*

Γ' ΜΕΡΟΣ: *Παράθεμα με εισηγήσεις φορέων και μελών*

2

Η συζήτηση κινήθηκε στους άξονες που παρουσιάστηκαν στο κείμενο της Επιτροπής για την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση του Εθνικού και Κοινωνικού Διαλόγου για την Παιδεία, καθώς και επιστολής του κ. Π. Κασσιανού, Συμβούλου Υπουργού ΠΕΘ (βλ Παράθεμα).

Συντονιστής της Ομάδας Συζήτησης Τμημάτων Ένταξης, ορίστηκε ο κ. Αδριανός Γ. Μουταβελής, Σχολικός Σύμβουλος ΕΑΕ και μέλη, κατ' αλφαβητική σειρά, οι κ. Βασίλειος Βούγιας, Κοινωνικός Λειτουργός, Προϊστάμενος ΚΕΔΔΥ, ΠΟΣΕΕΠΕΑ, κ. Γιώργος Γαλάνης, Εκπαιδευτικός Τ.Ε., κ. Σοφία Γεωργακιάκου, Λογοθεραπεύτρια, ΚΕΔΔΥ Δ' Αθήνας, ΠΟΣΕΕΠΕΑ, κ. Θεόδωρος Δημητριάκόπουλος, Εκπαιδευτικός Τ.Ε., κ. Κατερίνα Ηλιακοπούλου, Εκπαιδευτικός Τ.Ε., κ. Μαρίνα Κακαζιάννη, Εκπαιδευτικός Τ.Ε., ΣΑΤΕΑ, κ. Αγάθη Σταθοπούλου, Φιλολόγος ΕΑΕ, ΚΕΔΔΥ Β' Αθήνας, κ. Αθηνά Χριστοπούλου, Φιλολόγος ΕΑΕ, ΥΠΠΕΘ.

Οι εργασίες της Ομάδας Συζήτησης Τ.Ε. πραγματοποιήθηκαν εξ αποστάσεως με ηλεκτρονική αλληλογραφία και τηλεφωνική επικοινωνία, καθώς και με δια ζώσης συναντήσεις, με την κάτωθι σύνθεση μελών, χρόνο και τόπο:

1^Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ, Γραφείο Σχ. Συμβούλου 4^{ης} Περιφέρειας ΕΑΕ, Νέα Σμύρνη.

Παρασκευή 24.06.16. Ώρες συνάντησης 12:00-15.15

Παρόντα μέλη:

Αδριανός Γ. Μουταβελής Συντονιστής, Κατερίνα Ηλιακοπούλου, Θοδωρής Δημητρακόπουλος, Μαρίνα Κακαζιάνη ΣΑΤΕΑ, Γεώργιος Γαλάνης ΠΕΣΕΑ, Σοφία Γεωργακάκου ΠΟΣΕΕΠΕΑ, Αθηνά Χριστοπούλου ΥΠΠΕΘ.

2^Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ, ΥΠΠΕΘ, Μαρούσι Αττικής.

Δευτέρα 27.06.16. Ώρες συνάντησης 11:00-14.30

Παρόντα μέλη:

Αδριανός Γ. Μουταβελής Συντονιστής, Κατερίνα Ηλιακοπούλου, Θοδωρής Δημητρακόπουλος, Μαρίνα Κακαζιάνη ΣΑΤΕΑ, Γεώργιος Γαλάνης, Σοφία Γεωργακάκου ΠΟΣΕΕΠΕΑ, Αθηνά Χριστοπούλου ΥΠΠΕΘ.

3

3^Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ, Γραφείο Σχ. Συμβούλου 4^{ης} Περιφέρειας ΕΑΕ, Νέα Σμύρνη.

Τετάρτη 29.06.16. Ώρες συνάντησης 12:00-15.00

Παρόντα μέλη:

Αδριανός Γ. Μουταβελής Συντονιστής, Κατερίνα Ηλιακοπούλου, Θοδωρής Δημητρακόπουλος, Μαρίνα Κακαζιάνη ΣΑΤΕΑ, Γεώργιος Γαλάνης, Σοφία Γεωργακάκου ΠΟΣΕΕΠΕΑ.

4^Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ, Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Αττικής, Αθήνα.

Τετάρτη 30.06.16. Ώρες συνάντησης 15:00-16.30

Παρόντα μέλη:

Αδριανός Γ. Μουταβελής Συντονιστής, Κατερίνα Ηλιακοπούλου, Θοδωρής Δημητρακόπουλος, Μαρίνα Κακαζιάνη ΣΑΤΕΑ, Γεώργιος Γαλάνης, Σοφία Γεωργακάκου ΠΟΣΕΕΠΕΑ, Αγάθη Σταθοπούλου ΚΕΔΔΥ Β' Αθήνας.

5^Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ, Γραφείο Σχ. Συμβούλου 4^{ης} Περιφέρειας ΕΑΕ, Νέα Σμύρνη.

Παρασκευή 01.07.16. Ώρες συνάντησης 11:00-16.00

Παρόντα μέλη:

Αδριανός Γ. Μουταβελής Συντονιστής, Κατερίνα Ηλιακοπούλου, Θοδωρής Δημητρακόπουλος, Μαρίνα Κακαζιάνη ΣΑΤΕΑ, Γεώργιος Γαλάνης, Σοφία Γεωργακιάκου ΠΟΣΕΕΠΕΑ.

6^Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ, Γραφείο Σχ. Συμβούλου 4^{ης} Περιφέρειας ΕΑΕ, Νέα Σμύρνη.

Δευτέρα 04.07.16. Ώρες συνάντησης 11:00-14.30

Παρόντα μέλη:

Αδριανός Γ. Μουταβελής Συντονιστής, Κατερίνα Ηλιακοπούλου, Θοδωρής Δημητρακόπουλος, Μαρίνα Κακαζιάνη ΣΑΤΕΑ, Γεώργιος Γαλάνης, Σοφία Γεωργακιάκου ΠΟΣΕΕΠΕΑ.

Σε συνέχεια των ανωτέρω συναντήσεων, με τηλεφωνική επικοινωνία και ηλεκτρονική αλληλογραφία των μελών, ολοκληρώθηκε και διαβιβάστηκε η παρούσα Έκθεση την Παρασκευή 8 Ιουλίου 2016.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΠΟΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ

Τα Τμήματα Ένταξης αποτελούν καταξιωμένο θεσμό της εκπαίδευσης και τον βασικό πυλώνα της ενταξιακής πολιτικής της πατρίδα μας. Θεωρούμε ότι η συνέχιση της λειτουργίας τους και η ενίσχυση των ανθρωπινων και άλλων πόρων τους, θα διευκολύνουν ιδιαίτερα τους μαθητές με αναπηρία ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (εσα), τις οικογένειές τους, καθώς και τις σχολικές κοινότητες. Έτσι, οι συγκεκριμένες προτάσεις μας εστιάζουν στη βελτίωση της νομοθεσίας μέσα από το πρίσμα της *“περισσότερο ενταξιακής και λιγότερο περιοριστικής”* εκπαίδευσης, λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές και την μέχρι σήμερα εμπειρία εφαρμογής.

Υπογραμμίζουμε, ως Ομάδα εργασίας, ότι θα ήταν ωφέλιμο να υιοθετηθούν συνολικά και όχι αποσπασματικά οι προτάσεις που περιγράφονται στη συνέχεια.

Με τα ανωτέρω, καταλήγουμε ομόφωνα στα εξής:

Θεωρούμε λειτουργική και ωφέλιμη την Υπ. απ. 27922/Γ6 (ΦΕΚ 449/2007) σχετικά με τα καθήκοντα του Τμήματος Ένταξης.

Το Τ.Ε. δεν αποτελεί ΣΜΕΑΕ, αλλά δομή της ΕΑΕ. Οι εκπαιδευτικοί καθοδηγούνται επιστημονικά και παιδαγωγικά από το Σχολικό Σύμβουλο ΕΑΕ. Οι εκπαιδευτικοί Τ.Ε. έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους εκπαιδευτικούς ΣΜΕΑΕ και Παράλληλης Στήριξη-Συνεκπαίδευσης, όπως αυτά καθορίζονται από την εκάστοτε νομοθεσία (π.χ. αναγνώριση διδακτικής προϋπηρεσίας στην ΕΑΕ).

Προτείνουμε την κατάργηση ως μη λειτουργικών, των παρ. 1α και 1ββ του άρθρου 6 του Ν.3699 (ΦΕΚ 199, τ. α'02.10/2008) σχετικά με την ύπαρξη δύο διαφορετικών τύπων προγραμμάτων Τ.Ε.

Επιπλέον, τον πρώτο λόγο στην επιλογή των μαθητών έχει ο εκπαιδευτικός του Τ.Ε.

Δεν υφίσταται αριθμητικό όριο μαθητών Τ.Ε. στη δημοτική και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο αριθμός των μαθητών ορίζεται από τον εκπαιδευτικό Τ.Ε. με βάση τη δυναμικότητα των ζητημάτων σε συμπεριφορές και γνωστικό επίπεδο.

Στην περίπτωση των Νηπιαγωγείων, το όριο ανά Νηπιαγωγείου είναι τέσσερις μαθητές και σε εξαιρετικές περιπτώσεις, με απόφαση του Συλλόγου Διδασκόντων μπορεί να εγγραφεί πέμπτος μαθητής.

Διαδικασία εγγραφής μαθητή στο Τ.Ε.

Η διαδικασία εγγραφής ενός μαθητή στο Τ.Ε. ορίζεται ως εξής:

Α) Στην περίπτωση που ο μαθητής **έχει γνωμάτευση** από ΚΕΔΔΥ για υποστήριξη στο Τ.Ε. απαιτείται:

1. Παιδαγωγική αξιολόγηση μαθητή από τον εκπαιδευτικό Τ.Ε. εντός ή εκτός τάξης
2. Κρίση του εκπαιδευτικού Τ.Ε.
3. Έγγραφη συναίνεση του γονέα
4. Ενημέρωση του συλλόγου διδασκόντων σχολείου και υποβολή Εβδομαδιαίου Ωρολογίου Προγράμματος (ΕΩΠ)

Β) Στην περίπτωση που ο μαθητής **δεν έχει γνωμάτευση** από ΚΕΔΔΥ για υποστήριξη στο Τ.Ε. απαιτείται:

1. Πρόταση που έχει υποβληθεί στο σύλλογο διδασκόντων από τους υπεύθυνους της τάξης ή το γονέα
2. Συνεργασία/συμβουλευτική μεταξύ εκπαιδευτικού Τ.Ε. και τάξης
3. Παιδαγωγική αξιολόγηση μαθητή από τον εκπαιδευτικό Τ.Ε. εντός ή εκτός τάξης
4. Κρίση του εκπαιδευτικού Τ.Ε.
5. Έγγραφη συναίνεση του γονέα
6. Ενημέρωση του συλλόγου διδασκόντων σχολείου και υποβολή ΕΩΠ

6

Γ) Παλαιός μαθητής

1. Ανανέωση έγγραφης συναίνεσης του γονέα.
2. Παιδαγωγική αξιολόγηση μαθητή από τον εκπαιδευτικό Τ.Ε. εντός ή εκτός τάξης
3. Ενημέρωση του συλλόγου διδασκόντων σχολείου και υποβολή ΕΩΠ

Επιπλέον, στις περιπτώσεις μετάβασης σε άλλη σχολική μονάδα ή πλαίσιο φοίτησης, μετακινείται με ευθύνη των Δ/ντων σχολείων και εμπιστευτική αλληλογραφία, το σύνολο του ατομικού φακέλου του μαθητή. Στην περίπτωση των παιδαγωγικών αξιολογήσεων που εμπεριέχονται στον ατομικό φάκελο,

προτείνεται να αποστέλλονται μόνο αυτές, της τελευταίας τάξης φοίτησης στο Τ.Ε.

Οι εκπαιδευτικοί Τ.Ε. και τάξης συνεργάζονται στο σύνολο της εκπαιδευτικής παρέμβασης, καθώς και στη βαθμολογία, η οποία καθορίζεται από κοινού.

Στα Τ.Ε. Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης υπηρετούν εκπαιδευτικοί για τις δύο βασικές κατευθύνσεις θετικών και θεωρητικών μαθημάτων, με έμφαση στα μαθηματικά και στη νέα ελληνική γλώσσα. Επιπλέον, σε σχέση με τη στελέχωση, λαμβάνονται υπόψη ιδιαίτερα ζητήματα αναπηρίας π.χ. Τ.Ε. Τυφλών.

Εκπαιδευτικά πλαίσια παρέμβασης του Τ.Ε.

1. Προκρίνεται, οι μαθητές να υποστηρίζονται από τον εκπαιδευτικό της τάξης με συνεργασία του εκπαιδευτικού Τ.Ε. και χωρίς τη φυσική του παρουσία. Στην περίπτωση αυτή, ο εκπαιδευτικός Τ.Ε. συνεργάζεται και παρέχει παιδαγωγικές απόψεις για τη διαφοροποίηση της εκπαιδευτικής παρέμβασης, η οποία καθορίζεται στα πλαίσια Βραχύχρονου Προγράμματος Παρέμβασης.

Το ανωτέρω πλαίσιο παρέμβασης δεν ορίζεται ως διδακτικός χρόνος των εκπαιδευτικών και δεν περιγράφεται στο ΕΩΠ του Τ.Ε.

2. Σε δυναμικότερα ζητήματα, ο εκπαιδευτικός Τ.Ε. έχει τη δυνατότητα να υποστηρίζει το μαθητή με εσα εντός γενικής τάξης. Υπάρχει η δυνατότητα υποστήριξής του, με ευέλικτο τρόπο, ατομικά, εντός ομάδας συμμαθητών, στο σύνολο της τάξης, ακόμη και με εναλλαγή ρόλων εκπαιδευτικών στο μάθημα. Οι εκπαιδευτικοί Τ.Ε και τάξης, συνδιαμορφώνουν στόχους και διδακτικές πρακτικές καθορίζοντας οργανωμένα συνδιδασικά τάξης.
3. Στην περίπτωση που μαθητές με εσα επωφελούνται περισσότερο από την παρέμβαση με εξατομικευμένη διδασκαλία ή με μικροομάδα μαθητών ακόμη και άλλων τάξεων, τότε προτείνεται η φοίτηση στην αίθουσα του Τ.Ε.

Τα ανωτέρω πλαίσια υποστήριξης είναι δυναμικά και οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα υποστήριξης σε περισσότερα του ενός.

Επιπλέον, ο εκπαιδευτικός του Τ.Ε. έχει τη δυνατότητα συμμετοχής και υλοποίησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων του σχολείου που εξυπηρετούν το ΕΠΕ των μαθητών με εσα.

Τρόπος ίδρυσης Τ.Ε.

Δημοτική εκπαίδευση: Προτείνεται ίδρυση σε κάθε μεγάλη σχολική μονάδα και όπου υφίστανται 3 γνωματεύσεις μαθητών από επίσημο διαγνωστικό φορέα. Στην περίπτωση σχολείου πέραν των 180 μαθητών, ιδρύεται δεύτερο Τ.Ε. ή ενισχύεται με επιπλέον, δεύτερο εκπαιδευτικό το Τ.Ε.

Προσχολική εκπαίδευση: Προτείνεται ίδρυση χωρίς σύνδεση με αριθμό γνωματεύσεων και σε κάθε Διεύθυνση Εκπ/σης, ένα Τ.Ε. ανά πέντε Νηπιαγωγεία με την σκέψη αύξησης της αναλογίας στο ένα Τ.Ε. ανά τρία Νηπιαγωγεία.

Σε όλα τα ανωτέρω λαμβάνεται υπόψη το ενδεχόμενο απομακρυσμένων περιοχών και η νησιωτικότητα.

Ατομικός φάκελος μαθητή

Προτάθηκαν όσα ορίζονται από την Υπ. απ. 27922/Γ6 (ΦΕΚ 449/2007) με τις εξής, επιπλέον παραμέτρους:

α. Αντικαθίσταται το “Ενδεικτικά ο φάκελος μπορεί να περιέχει:” με τη φράση “Ως ελάχιστα έγγραφα, ο φάκελος εμπεριέχει:”

β. Επιπλέον να προστεθεί στο φάκελο, “τρεις (3) Παιδαγωγικές Αξιολογήσεις του εκπαιδευτικού Τ.Ε. κατ’ έτος για κάθε μαθητή του”:

I. Αρχική Παιδαγωγική Αξιολόγηση.

II. Τουλάχιστον μία ενδιάμεση Παιδαγωγική Αξιολόγηση, για κάθε μαθητή που φοιτά από την αρχή του σχολικού έτους.

III. Τελική Παιδαγωγική Αξιολόγηση.

γ. Επιπλέον να προστεθεί στο φάκελο, “Εξατομικευμένο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης” (ΕΠΕ).

Οι ανωτέρω αξιολογήσεις λαμβάνουν υπόψη και εμπεριέχουν την άποψη του συνόλου των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών.

Εξατομικευμένο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης

Το Εξατομικευμένο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης (ΕΠΕ) αποτελεί καλὰ συντεταγμένη περιγραφή, με σκοπό να συναντήσει τις εξατομικευμένες δυνατότητες και ανάγκες, του κάθε μαθητή με εσα.

1. Αναφέρει τους ανθρώπους που εμπλέκονται στη σύνταξή του.

2. Περιγράφει τα παρόντα αναπτυξιακά επίπεδα σε γνωστικό και λειτουργικό επίπεδο συμπεριφοράς.
3. Θέτει τους μακρόχρονους (ετήσιους) στόχους ανά τομέα εκπαιδευτικής παρέμβασης.
4. Καταγράφει τους βραχύχρονους, αντίστοιχους στόχους.
5. Περιγράφει τους ενδεχόμενους εκπαιδευτικούς και ανθρώπινους πόρους, τα μέσα, τους τρόπους αξιολόγησης της πορείας, ενδεικτικές δραστηριότητες.

Το Εξατομικευμένο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης παράγεται από διεπιστημονικές ομάδες που έχουν παιδαγωγικό προσανατολισμό (π.χ. ΚΕΔΔΥ, ΕΔΕΑΥ, Διεπιστημονικές Ομάδες ΣΜΕΑΕ). Σχετικά με μαθητές που φοιτούν στο γενικό σχολείο, θεωρείται καθοριστική η συμμετοχή του εκπαιδευτικού Τ.Ε. και εκπαιδευτικού της τάξης.

Σε γενικές γραμμές, η αρμόδια διεπιστημονική ομάδα δίνει προτεραιότητα σύνταξης ΕΠΕ στους μαθητές με περιορισμένη λειτουργικότητα, σε γνωστικό επίπεδο και επίπεδο συμπεριφοράς.

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι, γενικής και ειδικής εκπαίδευσης, ενημερώνονται και δύνανται να συμμετέχουν στη σύνταξή του, καθώς και στην υλοποίησή του.

Ο γονέας/κηδεμόνας έχει δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία κατάρτισης, ενημερώνεται και εκφέρει μη δεσμευτική άποψη επί της σύνταξής του, με σκοπό τη στήριξη και γενίκευση των θετικών αποτελεσμάτων παρέμβασης.

Σε μία σχολική μονάδα γενικής εκπαίδευσης συντάσσεται το ΕΠΕ με εξαιρετική έμφαση στη συνεργασία της σχολικής κοινότητας και κυρίαρχο πρόσωπο της διαδικασίας τον εκπαιδευτικό Τ.Ε. Συντάσσεται, ανάλογα με τους υφιστάμενους την παρούσα χρονική στιγμή ανθρώπινους κι άλλους πόρους, κατά σειρά προτεραιότητας από τους κάτωθι:

1. ΕΔΕΑΥ.
2. ΚΕΔΔΥ και σχολική μονάδα (εκπαιδευτικό ΤΕ, εκπαιδευτικούς τάξεων).
3. Αποκλειστικά από τον εκπαιδευτικό Τ.Ε. με συνεργασία των εκπαιδευτικών τάξεων, όταν οι δυνατότητες διεπιστημονικής ομάδας δεν είναι άμεσα διαθέσιμες.

Το ΕΠΕ εμπεριέχεται στον ατομικό φάκελο μαθητή και επικαιροποιείται κατ' έτος αναφορικά με τους στόχους εκπαιδευτικής παρέμβασης.

Σχέσεις

Το Τμήμα Ένταξης και η Παράλληλη Στήριξη-Συνεκπαίδευση αποτελούν δύο διακριτές δομές της ειδικής εκπαίδευσης εντός γενικού σχολείου.

Ο κάθε μαθητής, ανάλογα με τις ειδικές εκπαιδευτικές του ανάγκες και τις δυνατότητες της σχολικής μονάδας, υποστηρίζεται το συντομότερο δυνατόν, από τον εκπαιδευτικό Τ.Ε. Συνεπώς, ο εκπαιδευτικός Τ.Ε. καλύπτει και μαθητές με πρόταση για Παράλληλη Στήριξη-Συνεκπαίδευση μέχρι την κάλυψη από αντίστοιχο εκπαιδευτικό.

Σε καμία περίπτωση, ο εκπαιδευτικός και ο θεσμός του Τ.Ε. δεν αντικαθιστά την ανάγκη ύπαρξης Παράλληλης Στήριξης-Συνεκπαίδευσης. Επιπλέον, τονίζεται, ότι ο αριθμός των μαθητών που υποστηρίζεται στο Τ.Ε. ορίζεται από τον εκπαιδευτικό Τ.Ε. με βάση τη δυναμικότητα των ζητημάτων σε συμπεριφορές και γνωστικό επίπεδο των μαθητών εσα και στο σύνολο της σχολικής μονάδας.

Οι εκπαιδευτικοί Τ.Ε. και Παράλληλης Στήριξης-Συνεκπαίδευσης έχουν στενή, άμεση συνεργασία και αμφίδρομη συμβουλευτική, σε όλα τα επίπεδα του εκπαιδευτικού σχεδιασμού και παρέμβασης.

Επιπλέον, το διάλειμμα αποτελεί μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας για το σύνολο της σχολικής κοινότητας. Ως τέτοιο, ενδέχεται να εμπεριέχεται στο ΕΠΕ μαθητών με εσα (π.χ. πρόβλεψη για συγκεκριμένο διάλειμμα με δομημένο παιχνίδι, πρόγραμμα βελτίωσης κοινωνικής αλληλεπίδρασης).

Ο εκπαιδευτικός Τ.Ε. απασχολείται με μαθητές με εσα. Συνεργάζεται και αποδίδει συμβουλευτική στο σύνολο της σχολικής κοινότητας και εντονότερα στους εκπαιδευτικούς που παρέχουν αντισταθμιστικού τύπου εκπαίδευση, π.χ. ενισχυτική διδασκαλία.

Κατά την κρίση της σχολικής μονάδας, για σοβαρά ζητήματα ειδικής εκπαίδευσης, υπάρχει η δυνατότητα να ζητείται η συνδρομή του Σχολικού Συμβούλου γενικής, κατόπιν του οικείου ΚΕΔΔΥ ή του Σχολικού Συμβούλου ΕΑΕ. Επιπλέον, το ΚΕΔΔΥ έχει τη δυνατότητα προσφοράς υπηρεσιών εντός σχολείου και τάξης, ανάλογα με τις ειδικότητες που διαθέτει.

Τέλος, κρίνεται ωφέλιμο να επιμορφωθούν από την Πολιτεία οι εκπαιδευτικοί γενικής εκπαίδευσης, σε ζητήματα ειδικής εκπαίδευσης και συνεκπαίδευσης.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα ως Συντονιστής, να ευχαριστήσω όλα τα Μέλη για την ειλικρινή διάθεση εθελοντικής προσφοράς, άπλετου προσωπικού χρόνου υπέρ της Υπηρεσίας και της Ειδικής Εκπαίδευσης. Τους ευχαριστώ ιδιαίτερα, για το εξαιρετικά πολιτισμένο επίπεδο διαλόγου που εξελίξαμε, το οποίο επέτρεψε σε όλες τις απόψεις με σεβασμό, να κατατεθούν και να τύχουν της βάσανου της διεξοδικής συζήτησης και σύνθεσης. Προσωπικά, αισθάνομαι πιο πλούσιος μετά από αυτή την ανταλλαγή απόψεων και θεωρώ ευμενή συγκυρία τη συνεργασία με όλους/ες τους.

Επιπλέον, εκ μέρους του συνόλου της Ομάδας Συζήτησης Τ.Ε., θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα, το **Γραφείο Υπουργού ΠΕΘ** και τη **Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής** για την εμπιστοσύνη με την οποία μας περιέβαλαν και την ευκαιρία να ακουστούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών της πράξης. Το σύνολο των μελών, αναμένουμε Υπουργική Απόφαση με τον θεσμικό ορισμό της παρούσας Ομάδας εργασίας.

Ελπίζουμε και πιστεύουμε ότι έχουμε πράγματι προσφέρει στον ευγενή αγώνα της Ειδικής Εκπαίδευσης και ευελπιστούμε να αξιωνόμαστε ευήκων ώτων.

Γ' ΜΕΡΟΣ

ΠΑΡΑΘΕΜΑ ΜΕ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΩΝ

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

Επιτροπή για την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση

Η Επιτροπή για την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση στα πλαίσια του Εθνικού και Κοινωνικού Διαλόγου για την Παιδεία εργάστηκε με σκοπό την ανάδειξη των θεμάτων που εμποδίζουν την ισότιμη εκπαίδευση των μαθητών με αναπηρία ή/και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και παράλληλα τη διατύπωση βασικών αρχών και προτάσεων για τη βελτίωση των συνθηκών της εκπαίδευσης και ένταξης στο κατάλληλο περιβάλλον μάθησης με τους λιγότερους δυνατόν αποκλεισμούς.

Τέθηκαν ως βασικές παραδοχές οι αρχές της διασφάλισης ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση, της ολιστικής θεώρησης του πλαισίου εκπαίδευσης και των προτεινόμενων συστημικών αλλαγών που πρέπει να περιλαμβάνουν το παιδί, την οικογένεια, το σχολείο και όλους τους εμπλεκόμενους θεσμούς, αλλά και την κοινωνία γενικότερα και τη διά βίου παρακολούθηση και υποστήριξη στο εκπαιδευτικό, εργασιακό και κοινωνικό περιβάλλον.

Αναγνωρίζεται η ύπαρξη εμποδίων για την ισότιμη, αξιοπρεπή και άνευ διακρίσεων πρόσβαση στις υπηρεσίες εκπαίδευσης, των ατόμων με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, σε μια σειρά θεσμικών, δομικών, λειτουργικών και οργανωτικών ζητημάτων.

Η εκπαιδευτική νομοθεσία της χώρας μας, όσον αφορά την ειδική εκπαίδευση είναι πολύ-διασπασμένη λόγω των πολλαπλών αποσπασματικών νομοθετικών παρεμβάσεων και αποκομμένη, μη ενταγμένη και ασύγχρονη με τη συνολική εκπαιδευτική νομοθεσία, παρά την υιοθέτηση της εκφρασμένης παραδοχής ότι η ειδική αγωγή και εκπαίδευση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος. Επίσης, τα τελευταία χρόνια, σε μια προσπάθεια εφαρμογής των βασικών αρχών των διεθνών συμβάσεων που έχουν κυρωθεί με νόμους από τη χώρα μας, ο νομοθέτης έχει εντάξει την ορολογία και τη φρασεολογία των αρχών της ενταξιακής εκπαιδευτικής πολιτικής σε επίπεδο διακήρυξης αλλά επί της ουσίας διατηρείται ένα παράλληλο σύστημα διαχωριστικών δομών εντός και εκτός του γενικού σχολείου, χωρίς τη θεσμική κατοχύρωση επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης αυτών των συστημάτων.

Σε οργανωτικό και λειτουργικό επίπεδο παρατηρούνται ελλειμματικές περιοχές, σε αναντιστοιχία με τη γενική εκπαίδευση, στη στελέχωση των δομών με μόνιμο προσωπικό, στα αναλυτικά και ωρολόγια προγράμματα σπουδών, στις υποδομές και στον υλικοτεχνικό εξοπλισμό και στην εκπαίδευση και εξειδίκευση των εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής εκπαίδευσης.

Ο **ανασχεδιασμός της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης** είναι περισσότερο επίκαιρος από ποτέ προς την κατεύθυνση της αναβάθμισης της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης των μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ταυτόχρονα με τη διασφάλιση της αξιοπρεπούς φοίτησης σε περιβάλλοντα κατάλληλα για την εξυπηρέτηση των εκπαιδευτικών αναγκών τους, με την ύπαρξη των ελάχιστων, κατά το δυνατόν, περιορισμών, ώστε να μη στιγματίζεται και περιθωριοποιείται ο μαθητής.

Ωστόσο, η επιτυχής εφαρμογή της ενταξιακής εκπαίδευσης περνά μέσα από το **μετασχηματισμό του γενικού σχολείου**, κατά τρόπο που να καταστεί ευέλικτο και φιλόξενο στη διαφορετικότητα και να δύναται να συμπεριλάβει όλους τους μαθητές σε χωρικό, κοινωνικό και λειτουργικό επίπεδο διατηρώντας ταυτόχρονα τη δυνατότητα αντισταθμιστικής εκπαιδευτικής υποστήριξης και φροντίδας σε όσους το χρειάζονται.

Η ειδική αγωγή και εκπαίδευση διαθέτει **θεσμικούς πυλώνες λειτουργίας** που είναι το Τμήμα Ένταξης και η Παράλληλη Στήριξη στο γενικό σχολείο, οι Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τα ΚΕΔΔΥ, οι υπηρεσίες

διάγνωσης και υποστήριξης. Οι τρεις αυτοί πυλώνες, του γενικού σχολείου, των ΣΜΕΑΕ και των ΚΕΔΔΥ, πρέπει αφενός να αναμορφωθούν ποιοτικά και να ενισχυθούν στα ποσοτικά χαρακτηριστικά τους και αφετέρου να αναπτύξουν μεταξύ τους μεγαλύτερη συνοχή, συνεργασία και αλληλεπίδραση, ώστε να μη λειτουργούν αποσπασματικά και να υπηρετούν ως οργανωμένη συνέχεια την εξατομικευμένη υποστήριξη των εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών.

Η εκπαιδευτική υποστήριξη των μαθητών πρέπει να είναι οργανωμένη και να παρέχεται σε τρία επίπεδα και να υποστηρίζεται από την **Ομάδα Παιδαγωγικής Καθοδήγησης και Υποστήριξης** που αποτελείται από τους εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής, τα μέλη της ΕΔΕΑΥ εφόσον λειτουργεί ή/και από μέλη του εκπαιδευτικού και ειδικού εκπαιδευτικού των ΚΕΔΔΥ και τους σχολικούς συμβούλους γενικής και ειδικής εκπαίδευσης, οι οποίοι συνεργάζονται, ενημερώνουν και συναποφασίζουν με τους γονείς των μαθητών.

Στο πρώτο επίπεδο, ο στόχος είναι η **πρόληψη και η εκπαιδευτική αντιμετώπιση** των αναγκών και δυσκολιών των μαθητών σε επίπεδο γενικής τάξης δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην τροποποίηση, στην προσαρμογή και στη διαφοροποίηση του αναλυτικού προγράμματος και της διδασκαλίας.

Στο δεύτερο επίπεδο υποστήριξης εντάσσονται οι μαθητές με ήδη διαγνωσμένες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες, οι οποίοι με βάση τη γνωμάτευση που έχουν από τα ΚΕΔΔΥ μπορούν να παρακολουθήσουν τη γενική τάξη. Η ένταξη εδώ στηρίζεται σε ουσιαστικές **μορφές συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής** και συγκεκριμένα σε μορφές όπως συμπληρωματική συνεργατική διδασκαλία, εναλλακτική συνεργατική διδασκαλία, ομαδική διδασκαλία, ευέλικτη ομαδοποίηση, παράλληλη διδασκαλία κλπ.

Στο τρίτο επίπεδο εκπαιδευτικής υποστήριξης εντάσσονται οι μαθητές που χρήζουν **εξατομικευμένης και συστηματικής παρέμβασης** και οι διδακτικοί στόχοι είναι απολύτως προσαρμοσμένοι στις ατομικές ανάγκες του μαθητή. Η παρέμβαση σχεδιάζεται με βάση τη διάγνωση του ΚΕΔΔΥ και υλοποιείται από τον εκπαιδευτικό του ΤΕ σε δομή εκτός της γενικής τάξης. Η παρακολούθηση της προόδου του μαθητή είναι συστηματική και οι εκπαιδευτικοί γενικής και ειδικής αγωγής σε συνεργασία με την Ομάδα Παιδαγωγικής Καθοδήγησης και Υποστήριξης και τους γονείς του μαθητή, λαμβάνουν την απόφαση της συνέχισης της παρέμβασης ή της επιστροφής του μαθητή σε προηγούμενο επίπεδο μειωμένης υποστήριξης.

Για την υλοποίηση των ανωτέρω θεωρείται απαραίτητη η ενίσχυση των σχολείων γενικής εκπαίδευσης με μόνιμους εκπαιδευτικούς εξειδικευμένους στην ειδική αγωγή και εκπαίδευση και η **δημιουργία Τμημάτων Ένταξης** σε σχολεία που δεν υπάρχουν και έχουν ανάγκη την υποστήριξη εξειδικευμένων εκπαιδευτικών. Ακόμα κρίνεται αναγκαία η θεσμοθέτηση κανονισμού λειτουργίας των ΤΕ και η ύπαρξη ατομικών φακέλων και κατάλληλα σχεδιασμένων ΕΠΕ των μαθητών που χρήζουν ειδικής εκπαιδευτικής υποστήριξης.

Η θεσμοθέτηση **Ομάδας Διαμεσολάβησης** για την ομαλή μετάβαση των μαθητών με αναπηρία ή/και εσα από το ένα πλαίσιο εκπαίδευσης στο άλλο, η οποία θα αποτελείται από τους εκπαιδευτικούς ειδικής ή γενικής εκπαίδευσης των σχολείων αποστολής και υποδοχής, με έργο την προετοιμασία και την υλοποίηση της μετάβασης θα συμβάλλει στην καλύτερη υποστήριξη του μαθητή στο νέο περιβάλλον.

Προτείνεται η **πilotική λειτουργία ειδικών τάξεων** διοικητικά ενταγμένων στα πλαίσια γενικών σχολείων, εξειδικευμένων στην εκπαίδευση μαθητών με συγκεκριμένες αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, με στόχο την ανάδειξη εκπαιδευτικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων για την προώθηση της ένταξης στην κουλτούρα των συνομηλίκων τυπικής ανάπτυξης, την καλλιέργεια της αποδοχής και του σεβασμού της διαφορετικότητας και την ισόρροπη και βέλτιστη ανάπτυξη των γνωστικών, συναισθηματικών και κοινωνικών δομών των

μαθητών με αναπηρία, διά της χωρικής και κοινωνικής ένταξης. Το διδακτικό πρόγραμμα των μαθητών κατά βάση θα υλοποιείται σε πλαίσιο μικρής ομάδας σε ειδική αίθουσα με την υποστήριξη εξειδικευμένων εκπαιδευτικών και ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού και παράλληλα θα σχεδιάζονται και θα υλοποιούνται προγράμματα συνεκπαίδευσης είτε μεμονωμένων μαθητών είτε τμημάτων ανάλογα τις δυνατότητες και ανάγκες των μαθητών.

Οι **ΣΜΕΑΕ** χρήζουν αναμόρφωσης των προγραμμάτων σπουδών, των ωρολογίων προγραμμάτων και των διδακτικών πρακτικών που ακολουθούν ώστε να μην αποτελούν χώρους στέρξης ερεθισμάτων και σχολεία χαμηλών στόχων. Τα προγράμματα συνεκπαίδευσης με συστεγαζόμενα, όμορα και μη σχολεία γενικής εκπαίδευσης πρέπει να γίνουν μέρος του εκπαιδευτικού προγραμματισμού ώστε τα Ειδικά Σχολεία να διασυνδεθούν με δημιουργικό και αποτελεσματικό τρόπο με την ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα προς όφελος αμφοτέρων των μαθητικών ομάδων.

Κρίνεται απαραίτητη η **θεσμική εναρμόνιση** με τη γενική εκπαίδευση, με την καθιέρωση βωρου διδακτικού προγράμματος και με τη διεύρυνση του θεσμού του ολοήμερου σχολείου σε όλες τις ΣΜΕΑΕ πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και προτείνεται η εφαρμογή των προβλεπομένων στο ν. 2817/2000 περί **ενιαίας διοικητικής δομής** Ειδικού Νηπιαγωγείου και Δημοτικού Σχολείου για την καλύτερη υποστήριξη των μαθητών, μέσω της επίλυσης λειτουργικών και οργανωτικών ζητημάτων. Ακόμα η σαφής θεσμοθέτηση και καθιέρωση του σχεδιασμού και υλοποίησης ΕΠΕ των μαθητών, η συνεργασία με τους γονείς, η περιγραφική αξιολόγηση των μαθητών και η υποστήριξη των εκπαιδευτικών με Εργαλεία Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης.

Οι **ΣΜΕΑΕ επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης** της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης χρήζουν σημαντικών αλλαγών με σκοπό τη θεραπεία χρόνιων εκκρεμοτήτων του θεσμικού πλαισίου τους όσον αφορά τα προγράμματα σπουδών, τα ωρολόγια προγράμματα, την οργάνωση του επαγγελματικού προσανατολισμού, τον καθορισμό των επαγγελματικών προσόντων, την ισοτιμία των πτυχίων τους και την αντιστοιχία των μετεγγραφών, τη διασύνδεση με τον παραγωγικό ιστό της κοινότητας. Επιτακτική είναι η ανάγκη ίδρυσης νέων ΣΜΕΑΕ δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς καταγράφονται πολλές ελλείψεις. Όλες οι ΣΜΕΑΕ χρήζουν επικαιροποίησης των αναγκών τους σε εκπαιδευτικό και ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό με την ίδρυση ανάλογων και αντίστοιχων οργανικών θέσεων.

Τα **ΚΕΔΔΥ** αποτελούν βασικό πυλώνα υποστήριξης του εκπαιδευτικού έργου και πρέπει να ενισχυθεί ο υποστηρικτικός ρόλος τους και η διασύνδεσή τους με τα σχολεία. Για την καλύτερη οργάνωση και ετοιμότητά τους είναι απαραίτητη μια σειρά διοικητικών και θεσμικών αλλαγών όπως ο εκσυγχρονισμός του κανονισμού λειτουργίας τους, η επιλογή προϊσταμένων, η ένταξή τους στο διοικητικό μηχανισμό των Περιφερειακών Διευθύνσεων Εκπαίδευσης αντί των Περιφερειών Αυτοδιοίκησης, η σύνδεσή τους στην εκπαιδευτική ηλεκτρονική πλατφόρμα myschool με σκοπό την άμεση καταγραφή των αναγκών τους σε υλικοτεχνικές υποδομές και προσωπικό, η δημιουργία οργανικών θέσεων σε ειδικότητες που απουσιάζουν από το οργανόγραμμά τους ώστε να λειτουργούν με τις αναγκαίες παιδαγωγικές ομάδες και η πλήρωση αυτών με εκπαιδευτικό και ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό.

Ο **τρόπος εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση** των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες είναι απαραίτητο να επανεξεταστεί και να προσαρμοστεί σε μορφές εξέτασης που να σέβονται τις εξατομικευμένες ιδιαιτερότητες των μαθητών. Η γενικευμένη εφαρμογή του προφορικού τρόπου εξέτασης στα κέντρα φυσικώς αδυνάτων αποτελεί παραποίηση των αρχών της θετικής διάκρισης στα άτομα που χρήζουν ειδικής εκπαιδευτικής αντιμετώπισης και αξιολόγησης. Προτείνεται η σύσταση επιτροπής πανεπιστημιακών, εκπαιδευτικών, ψυχολόγων, ψυχιάτρων και νευρολόγων για τη διεπιστημονική διερεύνηση του θέματος η οποία αφού λάβει υπόψη της και τη διεθνή πρακτική να καταθέσει σχετική εισήγηση

στο Υπουργείο Παιδείας και η θεσμοθέτηση γραφείου προσβασιμότητας και υποστήριξης των φοιτητών με αναπηρία σε όλες τις πανεπιστημιακές σχολές.

Η εκπαίδευση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού πρέπει να δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων για τη δημιουργία ενταξιακής κουλτούρας που αποτελεί τη σημαντικότερη προϋπόθεση για την οικοδόμηση ενός ενταξιακού σχολείου, στη διαφοροποίηση της διδασκαλίας, του εκπαιδευτικού υλικού, του τρόπου αξιολόγησης, του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος και γενικότερα του σχολικού προγράμματος, στο σχεδιασμό και την εφαρμογή μοντέλων συνεργατικής μάθησης, γιατί έχει αποδειχθεί ότι βοηθάει σημαντικά τους μαθητές στον ακαδημαϊκό και στον κοινωνικό τομέα και στην ανάπτυξη συνεργατικών δεξιοτήτων και πρακτικών συνέργειας μεταξύ διαφορετικών ειδικοτήτων εκπαιδευτικών και κυρίως μεταξύ των εκπαιδευτικών και του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού, αναβαθμίζοντας το ρόλο των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων εντός της σχολικής τάξης. Σημαντικό ρόλο στην επιστημονική ετοιμότητα και κατάρτιση των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής παίζει η ολιστική γνώση για όλες τις μορφές και τα είδη των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών και η ανάπτυξη δεξιοτήτων σχεδιασμού και εφαρμογής εκπαιδευτικών παρεμβάσεων.

Η αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες κρίνεται και από την ύπαρξη δομών και θεσμών εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος όπως της πρόληψης, της έγκαιρης ανίχνευσης και **πρώιμης παρέμβασης** για την αντιμετώπιση των δυσκολιών μάθησης καθώς και της διά βίου υποστήριξης αυτών. Για την ανάπτυξη ενός δικτύου δομών απαιτείται η διασύνδεση των υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης, κοινωνικής πρόνοιας και τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η αναβάθμιση της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης συνδέεται άμεσα με την αναβάθμιση συνολικά του εκπαιδευτικού συστήματος προς την κατεύθυνση της αλλαγής της κουλτούρας, των αντιλήψεων και των στάσεων με σκοπό την καταπολέμηση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων που εμποδίζουν την υιοθέτηση και θεσμική κατοχύρωση ενταξιακών πρακτικών που θα συμβάλλουν στην αποδυνάμωση της έννοιας του στίγματος που συνοδεύει τους μαθητές και τις οικογένειές τους.

Αγαπητέ Ανδριανέ

Απευθύνουμε σε σένα και στα μέλη της ομάδας εργασίας ένα μεγάλο ευχαριστώ για την προθυμία σας να συμμετάσχετε στην προσπάθειά μας για τη σαφήνεια της περιγραφής του ρόλου του ΤΕ.

Θα μπορούσαμε να ισχυρισθούμε ότι η σαφήνεια αυτή υπάρχει αφού υπάρχει το καθηκοντολόγιο, αλλά όλοι γνωρίζουμε ότι υπάρχει ένα άτακτο πλαίσιο λειτουργίας στο οποίο σε άλλες περιπτώσεις τα ΤΕ λειτουργούν εξαιρετικά και σε άλλες όχι και αυτό οφείλεται στην κατάρτιση, στη διάθεση και στις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί μας.

Η αγωνία μας λοιπόν είναι να τακτοποιηθούν εκκρεμότητες όπως η σαφής διατύπωση πρωτοκόλλου και μνημονίου ενεργειών που θα ορίζουν :

- Τη διαδικασία επιλογής των μαθητών που θα υποστηρίξει ο εκπαιδευτικός ΕΑΕ και το ρόλο του εκπαιδευτικού της τάξης, του εκπαιδευτικού ΕΑΕ και του συλλόγου διδασκόντων σε αυτή τη διαδικασία
- Τον τρόπο ορισμού του κατάλληλου πλαισίου υποστήριξης του μαθητή (στο χώρο του ΤΕ, στην τάξη με υποστήριξη και του ΕΑΕ, στην τάξη με υποστήριξη από τον εκπαιδευτικό της τάξης)
- Την ύπαρξη ατομικού φακέλου του μαθητή
- Τον τρόπο σχεδίασης του ΕΠΕ του μαθητή και την εμπλοκή των εκπαιδευτικών της τάξης, του εκπαιδευτικού ΕΑΕ, του ΚΕΔΔΥ, της ΕΔΕΑΥ, των Σχολ. Συμβούλων και άλλων σε αυτό.
- Το ρόλο των γονέων στη σχεδίαση του ΕΠΕ του μαθητή
- Το ρόλο των εκπαιδευτικών Παράλληλης Στήριξης εντός του τμήματος και τη συνεργασία τους με τον εκπαιδευτικό του ΤΕ
- Το ρόλο των εκπαιδευτικών που υλοποιούν προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και τη συνεργασία τους με τον εκπαιδευτικό ΕΑΕ

Κύριος στόχος μας είναι η ανάδειξη του κομβικού ρόλου των εκπαιδευτικών των ΤΕ στην κάλυψη των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών μας αλλά και η καθοριστική σημασία τους στην προαγωγή των συνεργατικών δεξιοτήτων του συνόλου των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας.

Είμαστε σίγουροι ότι οι γνώσεις σας και η εμπειρία σας θα αναδείξουν και άλλες παραμέτρους που πρέπει να λάβουμε υπόψη μας σε ένα σχέδιο Κανονισμού λειτουργίας των ΤΕ.

Καλή δύναμη και καλή συνέχεια στο έργο σας

Παναγιώτης Κασσιανός

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΕΝΤΑΞΗΣ(Τ.Ε) - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΑΣΙΛΗ ΒΟΥΓΙΑ

Η ένταξη πρέπει να αφορά στην εκπαίδευση, στην ψυχοσυναισθηματική υποστήριξη και στην κοινωνική προσαρμογή.

Παρατηρήσεις:

1. Ο εκπαιδευτικός ΕΑΕ λειτουργεί ως **ισότιμος συνεργάτης του εκπ/κού της τάξης**. Προτείνεται οι ρόλοι αυτοί να εναλλάσσονται. Η εναλλαγή των ρόλων συμβάλλει ώστε μαθητές και γονείς να αναγνωρίζουν και στα δύο πρόσωπα το ρόλο των εκπαιδευτικών του τμήματος και **ο μαθητής με εεα να αισθάνεται ισότιμο μέλος της ομάδας.**
2. Καθώς βασική προϋπόθεση για την **ποιοτική ένταξη του μαθητή με εεα** αποτελεί η **μετάβαση από την κατάσταση εξάρτησης στην αυτόνομη λειτουργία του στο πλαίσιο της τυπικής τάξης**, επισημαίνουμε ότι η ενίσχυση της εξάρτησης του μαθητή με εεα από τον εκπαιδευτικό ΕΑΕ υπονομεύει την ουσιαστική του ένταξη. Ως εκ τούτου είναι σημαντικό η συνεργασία μεταξύ του εκπαιδευτικού ΕΑΕ και του εκπαιδευτικού της τάξης να εξυπηρετεί την μείωση αυτής της εξάρτησης και την ενίσχυση της αυτόνομης λειτουργίας του μαθητή στο γενικό σχολικό πλαίσιο.
3. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στις περιπτώσεις που η απομάκρυνση του μαθητή με εεα από την ομάδα είναι απαραίτητη για την εφαρμογή του ΕΕΠ. Σε αυτές τις περιπτώσεις απαιτείται **προσεκτικός σχεδιασμός όχι μόνο του προγράμματος του μαθητή αλλά και του προγράμματος της τάξης**, έτσι ώστε η απομάκρυνση από την ομάδα να γίνεται με φυσικό και διακριτικό τρόπο.
4. Μαθητές με **διαπιστωμένες εεα** και πρόταση για φοίτηση στο ΤΕ **να ανήκουν στο δυναμολόγιο ενός τμήματος** της τάξης και να μειώνεται ο αριθμός των μαθητών σε αναλογία 1:3 (κατά περίπτωση), λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα των εκπαιδευτικών αναγκών, τις κτιριακές συνθήκες και τον αριθμό των μαθητών σε κάθε τμήμα.
5. Στη Β/Βαθμια να συνυπάρχουν **φιλόλογος, μαθηματικός και επαγγελματικός σύμβουλος**.
6. **Ειδικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα από ΚΕΔΔΥ ή ΕΔΕΑΥ. Συνεργασία των Ειδικοτήτων του Ε.Ε.Π. των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. και των εκπαιδευτικών των Τ.Ε. και θεσμοθετημένη υποστήριξη αυτών.**
7. Ένταξη, προσαρμογή και προγράμματα για τους «τυπικούς» μαθητές, ώστε να εντυφλήσουν στη διαφορετικότητα και ο εκπαιδευτικός να μπορεί να τροποποιεί το αναλυτικό Πρόγραμμα σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών των Τ.Ε.

Βασίλης Βούγιας

Αθήνα, 1-7-2016

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ

ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Πληροφορίες:

Κακαζιάνη Μαρίνα

6937139594

Κυρίτση Βασιλική

6932306586

Προς: **Ομάδα συζήτησης Τμημάτων
Ένταξης**

Συντονιστής: Αδριανός Γ. Μουταβελής,

Σχολικός Σύμβουλος ΕΑΕ

**Θέμα: «Προτάσεις του συλλόγου για την ειδική αγωγή και εκπαίδευση
στην προσχολική ηλικία»**

Οι σύγχρονες τάσεις της παιδαγωγικής, που διέπουν τα εκπαιδευτικά συστήματα των σύγχρονων ανεπτυγμένων κρατών, τονίζουν την αναγκαιότητα πρώιμης παρέμβασης σε μαθητές και μαθήτριες με αναπηρίες και τη σπουδαιότητα αυτής στη γνωστική αλλά και συμπεριφορική εξέλιξη και βελτίωση των μαθητών.

Κατά πόσο, ωστόσο, στην ελληνική σχολική πραγματικότητα ενισχύεται και προστατεύεται η πρώιμη παρέμβαση και δεν παρακωλύεται ο ρόλος του ειδικού νηπιαγωγού, ο οποίος καλείται να λειτουργήσει πυροσβεστικά μέσα σε τμήματα ένταξης νηπιαγωγείων που κάθε άλλο λειτουργούν συμπεριληπτικά και προσανατολίζονται προς βέλτιστες πρακτικές ένταξης για τους μαθητές της προσχολικής ηλικίας;

Οι ειδικοί νηπιαγωγοί αντιμετωπίζουν πληθώρα προβλημάτων μέσα στην καθημερινή σχολική ζωή αφενός μεν διότι απουσιάζει η συμπεριληπτική κουλτούρα από τους νηπιαγωγούς της γενικής εκπαίδευσης και αφετέρου διότι υπάρχει νομικό κενό και δεν καθορίζεται με σαφήνεια η λειτουργία των τμημάτων ένταξης για την προσχολική εκπαίδευση. Βασικά προβλήματα, τα οποία χρήζουν άμεσης νομοθετικής ρύθμισης είναι τα παρακάτω

1.Καθορισμός του αριθμού φοίτησης των μαθητών με αναπηρίες στα τμήματα ένταξης των νηπιαγωγείων.

Με δεδομένο πως στα περισσότερα νηπιαγωγεία οι μαθητές της τυπικής τάξης συνεκπαιδούνται καθ' όλη την διάρκεια του ημερήσιου ωρολογίου προγράμματος με τους μαθητές με αναπηρίες, θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη οι μαθητές της ένταξης να μην υπερβαίνουν τους 3.

2. Από την αρχή της σχολικής χρονιάς πρέπει να γίνεται χαρτογράφηση των μαθητών που είναι εγγεγραμμένοι στα τμήματα ένταξης και με ευθύνη των συμβούλων ειδικής αγωγής να γίνεται δίκαιος καταμερισμός μαθητών, ώστε να μη συναντάμε νηπιαγωγεία με 2 μαθητές με αναπηρία και άλλα με 7 μαθητές. Η απουσία κατανόησης και σεβασμού των δυσκολιών των μαθητών σε αυτήν την ευαίσθητη ηλικία δυσχεραίνει την πρόοδο τους .

3.Απαραίτητη συνεργασία των διαγνωστικών φορέων με τους νηπιαγωγούς ειδικής αγωγής. Έχουμε συναντήσει πολλές φορές διαγνώσεις που δίνουν «δεύτερες ευκαιρίες» σε νήπια για φοίτηση στα Τ.Ε., ενώ οι μαθητές δεν μπορούν να ανταποκριθούν καθόλου στο πρόγραμμα της ένταξης. Απόδειξη στο παραπάνω είναι πως, αυτοί οι μαθητές, αποφοιτώντας από το νηπιαγωγείο, στη συνέχεια εγγράφονται σε ειδικά δημοτικά σχολεία.

Έχοντας πλέον μια μακρόχρονη εμπειρία στην ειδική αγωγή (αρκετοί από εμάς έως και 14 έτη), γνωρίζουμε πολύ καλά πως μόνο μέσα από το κατάλληλο πλαίσιο και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις όλα τα παιδιά μπορούν να φοιτήσουν στο σχολείο της γειτονιάς τους. Θα λέγαμε πως η πορεία προς την ισότιμη συνεκπαίδευση είναι απαιτητική και χρονοβόρα. Χρειάζεται επιστημονική γνώση και συνέπεια όλων των εμπλεκομένων εκπαιδευτικών. Για να εδραιωθεί η πρόωπη παρέμβαση σε ένα σχολείο και να λειτουργήσει συμπεριληπτικά πρέπει να υπάρξει ειδική νομοθετική ρύθμιση και να αντιμετωπιστεί η προσχολική ειδική αγωγή με σεβασμό και προσοχή.

Με εκτίμηση,

Σύλλογος Αποφοίτων Τμημάτων Ειδικής Αγωγής

Πρόταση:

Σε συστεγαζόμενες Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής με Γενικά σχολεία (Νηπιαγωγεία, Δημοτικά σχολεία, Γυμνάσια) με εισήγηση του Σχολικού Συμβούλου Ειδικής Αγωγής και του σχολικού Συμβούλου Γενικής Αγωγής μπορεί να εφαρμόζεται Πρόγραμμα Συνεκπαίδευσης για τους μαθητές και μαθήτριες των ΣΜΕΑΕ (άκρως απαραίτητο να συμπεριληφθεί σε Υπουργική απόφαση).

Γ. Γαλάνης

Για το ΕΠΕ:

Ως προς το ΕΠΕ είναι απαραίτητο το ΚΕΔΔΥ να προσδιορίζει τις περιπτώσεις των παιδιών που βγάζει γνωματεύσεις, τους λόγους για τους οποίους αυτό είναι χρήσιμο κι ωφέλιμο για συγκεκριμένες περιπτώσεις ανάπηρων παιδιών (π.χ. εγκεφαλική παράλυση, αυτισμός, ΔΕΠ-Υ, νοητική υστέρηση, πολλαπλές αναπηρίες κ.τ.λ.) και σε συνεργασία με τον Σχολικό Σύμβουλο Ειδικής Αγωγής να δίνουν το περιεχόμενο και τους στόχους του ΕΠΕ. Η διεπιστημονική ομάδα του ΚΕΔΔΥ που συνεργάζεται με την οικογένεια, τον Σχολικό Σύμβουλο Ειδικής Αγωγής, το σχολείο και τις δομές της Ειδικής Αγωγής έχει τη δυνατότητα να επικαιροποιήσει τα ΕΠΕ των ανάπηρων παιδιών. Επίσης στις Υπουργικές Αποφάσεις να συμπεριληφθεί το εξής: Οι εκπ/κοί γενικής και ειδικής αγωγής τόσο ατα γενικά όσο και στα ειδικά σχολεία να έχουν τη δυνατότητα να τροποποιούν το ΕΠΕ σύμφωνα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες του ανάπηρου μαθητή και της ανάπηρης μαθήτριας.

Γ. Γαλάνης

Για την Παράλληλη στήριξη:

Ο καθένας έχει τον δικό του, διακριτό ρόλο μέσα στη σχολική μονάδα. Το ΤΕ αποτελεί μια σταθερή δομή ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης σε αντίθεση με την Παράλληλη Στήριξη που δεν αποτελεί σταθερή δομή ΕΑΕ. Σε κάθε περίπτωση οι εκπ/κοί του ΤΕ και της Παράλληλης Στήριξης συνεργάζονται μεταξύ τους στο πλαίσιο της Ενιαίας αντιμετώπισης των προβλημάτων του μαθητή με τον εκπ/κό της τάξης ή τους εκπ/κούς της σχολικής μονάδας. Ο εκπ/κός του ΤΕ στηρίζει και βοηθάει τον εκπ/κό της Παράλληλης Στήριξης (με την τεχνογνωσία, την επιστημονική του κατάρτιση και την πλούσια πολυετή προϋπηρεσία του) στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών δυνατοτήτων του μαθητή και στη σύνταξη Εξατομικευμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος σε συνεργασία με τον Σχολικό Σύμβουλο Ειδικής Αγωγής, το ΚΕΔΔΥ, το ΕΔΕΑΥ και άλλους σχετικούς φορείς. Στη σύνταξη και κατάρτιση του προγράμματος Παράλληλης Στήριξης λαμβάνονται υπόψη οι εκπαιδευτικές ανάγκες του μαθητή και οι δυνατότητες πλήρους ένταξης στην τάξη του. Επειδή τα παιδιά που στηρίζονται από το θεσμό της Παράλληλης Στήριξης δεν μπορούν να ανταποκριθούν στο Επίσημο Αναλυτικό Πρόγραμμα,

γίνεται προσπάθεια από τον εκπ/κό της παράλληλης Στήριξης και της γενικής τάξης να προσαρμοστεί το πρόγραμμα στις ανάγκες του παιδιού με την εφαρμογή της διαφοροποιημένης παιδαγωγικής και διδακτικής μεθοδολογίας.

Γ.Γαλάνης

Για την Ενισχυτική διδασκαλία:

Ο εκπ/κός ΕΑΕ συνεργάζεται με τους εκπ/κούς που υλοποιούν προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας μέσα στη σχολική μονάδα, για μαθητές με ήπιες μαθησιακές δυσκολίες (μαθησιακές ελλείψεις). Ο εκπ/κός της Ενισχυτικής Διδασκαλίας, όταν δεν μπορεί να ανταποκριθεί στην ειδική εκπαιδευτική στήριξη των μαθητών με ήπιες μαθησιακές δυσκολίες ζητά τη συνδρομή και τη στήριξη του εξειδικευμένου εκπ.κού Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης. Η ενισχυτική Διδασκαλία πρέπει να γίνεται σε μικρές ομάδες 3-5 μαθητών για να αναπτυχθούν κοινωνικοσυναισθηματικά διευκολύνοντας έτσι τη γνωστική τους ανάπτυξη.

Γ.Γαλάνης

Επειδή παρατηρείται συχνά το φαινόμενο με αυθαίρετο τρόπο από την πλευρά ενός αριθμού Διευθυντών Σχολικών Μονάδων και Διευθυντών Εκπαίδευσης να δίνουν "εντολή" στους εκπαιδευτικούς των Τμημάτων Ένταξης να καλύπτουν οργανικά ή λειτουργικά κενά εξαιτίας βραχύβιων ή μακροχρόνιων αναρρωτικών αδειών και άλλων μορφών αδειών σε εκπαιδευτικούς γενικών τάξεων, προτείνεται να μπει στην ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ η ρητή διάταξη:
"Ο Εκπαιδευτικός του Τμήματος Ένταξης δεν καλύπτει διδακτικό ωράριο σε οργανικά ή λειτουργικά κενά εκπαιδευτικών γενικής αγωγής, εκτός και αν το εισηγηθεί ο Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής".

Γ.Γαλάνης

ΠΑΡΕΛΗΦΘΗ 04.07.2016 ώρα 11:08

Αγαπητέ κ. Μουταβελή,

Σε συνέχεια της τηλεφωνικής επικοινωνίας μας και δεδομένου ότι για υπηρεσιακούς λόγους χρειάστηκε σε πρώιμο στάδιο (μετά από τη 2η εκ των 6 συναντήσεων) να μετακινηθώ από την Ομάδα συζήτησης Τμημάτων Ένταξης την οποία συντονίζετε, νομίζω ότι θα ήταν δέον να μην ενταχθεί το όνομά μου στα μέλη της ανωτέρω επιτροπής. Σε κάθε περίπτωση, βεβαίως, θα μπορούσε να αναφερθεί ότι παρευρέθηκα στις πρώτες δύο συναντήσεις της ομάδας.

Σε σχέση με τα πρακτικά της πρώτης μας συνάντησης, τα οποία όπως μου αναφέρατε ευλόγως έχουν τροποποιηθεί μετά από διαβουλεύσεις της Ομάδας θα ήθελα να σας επισημάνω, όπως σας ανέφερα και προφορικά πριν από τη δεύτερη συνάντηση της ομάδας τα εξής:

Ειδικά για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θεωρώ ότι σε συμφωνία με τα όσα αντίστοιχα προβλέπονται για την τοποθέτηση εκπαιδευτικών σε δομές παράλληλης στήριξης [περίπτωση β' της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του Ν. 3699/2008 όπως αυτή τροποποιήθηκε με τις σχετικές προσθήκες εδαφίων του άρθρου 26 του ν. 3879/2010 (163/Α) και τις αντικαταστάσεις της παρ. 2 του αρ. 56 του Ν. 3966/2011 (ΦΕΚ 118/Α/24-5-2011)], θα ήταν σκόπιμο τα τμήματα ένταξης να στελεχώνονται από εκπαιδευτικούς κλάδων ΠΕ02.50, ΠΕ03.50, ΠΕ04.50 ή -αν οι ανωτέρω εκπαιδευτικοί δεν επαρκούν- από εκπαιδευτικούς των κλάδων ΠΕ02 και ΠΕ03 και ΠΕ04.

24

Επιπλέον, θα ήταν σκόπιμο, στο πλαίσιο μίας ενταξιακής λογικής, να τοποθετούνται στα τμήματα ένταξης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κατόπιν αιτιολογημένης έκθεσης, εκπαιδευτικοί και άλλων ειδικοτήτων, αν κρίνεται ότι κάτι τέτοιο εξυπηρετεί τις ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες των μαθητών των εν λόγω τμημάτων και το εκπαιδευτικό έργο συνολικά.

Σας ευχαριστώ πολύ για τη συνεργασία.

Με εκτίμηση

Αθηνά Χριστοπούλου

Πρόταση για την προαγωγή της ενταξιακής κουλτούρας και της ψυχικής ανθεκτικότητας στο γενικό σχολείο – Ο ρόλος του εκπαιδευτικού ΕΑΕ

Αρχές:

Κάθε σχολείο είναι διαφορετικό. Συνυπάρχουν και πρέπει να συνεργαστούν άνθρωποι διαφορετικών ηλικιών, διαφορετικής κουλτούρας και πεποιθήσεων, παιδιά, γονείς, εκπαιδευτικοί.

Κάθε τάξη παρουσιάζει πολυμορφία. Παιδιά από διαφορετική οικογένεια, με διαφορετική γλώσσα, διαφορετικές εμπειρίες, διαφορετική αφετηρία στην εκπαίδευση, διαφορετικά κίνητρα και προσδοκίες, διαφορετικές ικανότητες.

Τα παιδιά έρχονται στο σχολείο με σκοπό να βιώσουν την επιτυχία. Κανένα παιδί δεν επιδιώκει την αποτυχία. Η επιτυχία ωθεί την προσπάθεια.

Η μάθηση είναι προσωπική υπόθεση. Κάθε άνθρωπος μαθαίνει με διαφορετικό τρόπο.

Η πρόληψη των δυσκολιών είναι προτιμότερη από την αντιμετώπισή τους.

Το σημερινό γενικό σχολείο είναι αλήθεια πως έχει να αντιμετωπίσει πολλές δυσκολίες.

1. Η συνεργασία δεν είναι αυτονόητη. Εκπαιδευτικοί με γονείς, γονείς με γονείς, εκπαιδευτικοί με εκπαιδευτικούς, με φορείς, δυσκολεύονται να συνεργαστούν. Γίνονται ανοίγματα σε συνεργασίες, όμως με μικρά βήματα. Υπάρχει ανασφάλεια και έλλειψη εμπιστοσύνης. Παρατηρείται συχνά σύγχυση ρόλων και διάθεση επικράτησης, παρά ομαλής συνύπαρξης με κανόνες.
2. Οι εκπαιδευτικοί έχουν πολλές ικανότητες, οι οποίες όμως κάποιες φορές υπονομεύονται από μια λάθος αντίληψη για την ύλη και την εκπαιδευτική πράξη. Πολλοί εκπαιδευτικοί δηλώνουν κουρασμένοι και απογοητευμένοι, άλλοι νιώθουν μόνοι σε μια δύσκολη καθημερινή πραγματικότητα. Αρκετοί συνάδελφοι δυσκολεύονται να αντιληφθούν τα νέα δεδομένα της εποχής και τις διαφορετικές ανάγκες των μαθητών και εφαρμόζουν διδακτικές μεθόδους, που δεν ευνοούν και δεν προάγουν την συνεκπαίδευση. Είναι επιφυλακτικοί να δοκιμάσουν σύγχρονες μεθόδους και στρατηγικές διδασκαλίας.
3. Οι γονείς αντιμετωπίζουν τη δική τους δύσκολη πραγματικότητα σε μια δύσκολη εποχή. Ειδικά οι γονείς των μαθητών με ε.ε.α., έχοντας βιώσει άσχημες εμπειρίες σε μια κοινωνία με στερεότυπα για τη διαφορετικότητα και με ελλείψεις σε υποστηρικτικές δομές, προσεγγίζουν το σχολείο με επιφυλακτικότητα, κάποιες φορές με αρνητική και επικριτική διάθεση με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η επικοινωνία και η συνεργασία.
4. Οι μαθητές είναι οι αποδέκτες ενός εκπαιδευτικού συστήματος που έχει σχεδιαστεί και υλοποιείται άσχετα από τις ανάγκες της εποχής τους. Τις περισσότερες φορές συμμετέχουν σε μια εκπαιδευτική διαδικασία που δεν υπολογίζει τα ενδιαφέροντά τους, τα ταλέντα και τις ιδιαίτερες ικανότητές τους, δε σέβεται τον ρυθμό τους στη μάθηση, που θέτει κανόνες, που η προσωπική σχέση με τους δασκάλους δεν είναι αυτονόητη. Η εκπαιδευτική

πράξη αναλώνεται στο να μεταφερθεί γνώση, και δεν καλλιεργεί επαρκώς τη δημιουργικότητα και εκείνες τις δεξιότητες (κριτική σκέψη) που θα προετοιμάσουν τους μαθητές για τον κόσμο, στον οποίο θα ζήσουν. Έτσι η σχέση τους με το θεσμό του σχολείου εμφανίζεται κλονισμένη και οι αποδόσεις τους χαρακτηρίζονται απογοητευτικές. Τα παιδιά με δυσκολίες προσαρμογής, με αναπηρία ή/και ε.ε.α. ακόμα αναζητούν τη θέση τους και το δικαίωμα στην συνεκπαίδευση στο γενικό σχολείο. Ακόμη και σήμερα κάποιοι εκπαιδευτικοί και γονείς, πιστεύουν πως οι μαθητές αυτοί δεν έχουν θέση στο γενικό σχολείο. Πως επηρεάζουν αρνητικά την εκπαίδευση των «φυσιολογικών» μαθητών, πως ανακόπτουν την πρόοδό τους, πως μαθαίνουν ανεπιθύμητες συμπεριφορές στα άλλα παιδιά, πως είναι επικίνδυνα.

Το θέμα λοιπόν που προκύπτει είναι πως σίγουρα δεν μπορεί να συνεχιστεί αυτή η κατάσταση. Ο κάθε αρμόδιος για την εκπαίδευση, από τη θέση του, οφείλει να αναλάβει δράση, ώστε τα εμπόδια που υπάρχουν να ελαχιστοποιηθούν.

- Είναι απαραίτητο να αποφασισθεί με σαφήνεια τι είδους σχολείο θέλουμε. Αυτό φυσικά είναι αρμοδιότητα του Υπουργείου, αλλά και κάθε σχολική κοινότητα έχει το δικαίωμα και την υποχρέωση να αυτοπροσδιοριστεί. Οι ανάγκες και οι δυνατότητες του κάθε σχολείου είναι πολύ συγκεκριμένες και ξεπερνούν τον κεντρικό σχεδιασμό, ο οποίος όμως θέτει τους όρους. Οι σύλλογοι διδασκόντων οφείλουν να προσδιορίσουν το προφίλ του σχολείου τους: τις ανάγκες και τους τρόπους αντιμετώπισης των δυσκολιών αλλά και τις καλές πρακτικές που εφαρμόζουν και έχουν αποτέλεσμα.
- Να συνταχθεί πρωτόκολλο συνεργασίας, με στόχο την πρόληψη των δυσκολιών, να ανατεθούν αρμοδιότητες ανάλογα με τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντα του κάθε συναδέλφου, να δεσμευθεί, όσο μπορεί ο καθένας, για την εφαρμογή του, υπογράφοντάς το. Να τεθούν βραχυπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι στόχοι. Δεν μπορεί να διαμαρτυρόμαστε μόνο ότι δεν υπάρχει βοήθεια, πρέπει όλοι οι συνάδελφοι να γίνουμε μέρος της λύσης των προβλημάτων και όχι πρόβλημα.
- Είναι απαραίτητο να θεσμοθετηθεί η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών γενικής αγωγής. Η δικαιολογία «δεν είμαι ειδικός» δεν ταιριάζει σε επαγγελματίες της εκπαίδευσης. Η ενδοσχολική επιμόρφωση είναι εφικτή, η συνεργασία των συμβούλων γενικής και ειδικής αγωγής επίσης. Πρέπει να εξασφαλισθεί πως η εφαρμογή των αρχών της ενταξιακής εκπαίδευσης, του σχολείου για όλους (διαφοροποίηση, συνεργατική μάθηση) δε θα εξαρτάται από τη διάθεση και την προσωπική στάση του κάθε εκπαιδευτικού.
- Είναι επίσης χρήσιμο το σχολείο να έχει το δικαίωμα να παρεμβαίνει και να υποστηρίζει τους μαθητές με ε.ε.α, ακόμα και όταν η οικογένειά τους αρνείται κάθε συνεργασία ή δεν είναι σε θέση κανένα μέλος της να συνεργαστεί με τους κατάλληλους φορείς. Να υπάρχει σύνδεση των φορέων εκπαίδευσης (νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο) με τα ΚΕ.Δ.Δ.Υ και χωρίς την μεσολάβηση του γονιού.

Ο εκπαιδευτικός ΕΑΕ πιστεύω πως οφείλει να έχει κεντρικό ρόλο και ενεργή συμμετοχή στην άρση των εμποδίων και την προαγωγή ισότιμης εκπαίδευσης για όλους τους μαθητές στο γενικό σχολείο. Ο ρόλος του δεν περιορίζεται στην

υποστήριξη μαθητών με αναπηρία ή/και ε.ε.α. στο Τμήμα Ένταξης ή ως Παράλληλη Στήριξη. Είναι φορέας της αλλαγής κουλτούρας, της διαμόρφωσης ενός σχολείου για όλους, όπου δεν υπάρχουν ετικέτες και διακρίσεις, αλλά συνεργασία, συλλογικότητα, ανάδειξη της δημιουργικότητας και της αξίας μαθητών, εκπαιδευτικών και γονέων.

Διαβάζοντας το κείμενο της επιτροπής για την ειδική αγωγή και εκπαίδευση διαπιστώνουμε πως οι παρεμβάσεις που προτείνονται εμπλέκουν άμεσα τους εκπαιδευτικούς γενικής αγωγής, και στο επίπεδο της πρόληψης, και στο δεύτερο και τρίτο επίπεδο υποστήριξης. Αυτό που προέχει λοιπόν είναι η υποχρεωτική επιμόρφωση των συναδέλφων γενικής αγωγής, όχι μόνο σε θεωρητικό επίπεδο αλλά σε πρακτικό, η εκπαίδευσή τους σε πρακτικές διαφοροποίησης της διδασκαλίας στην τάξη, η καθοδήγηση και υποστήριξη από τους συμβούλους γενικής και ειδικής αγωγής, μέχρι να εδραιωθεί η αντίληψη της ενταξιακής εκπαίδευσης στην κάθε σχολική μονάδα. Οι σύμβουλοι γενικής αγωγής διοργανώνουν ημερίδες και σεμινάρια για τη διαφοροποιημένη διδασκαλία και επισημαίνουν την αναγκαιότητα εφαρμογής της, όμως η πραγματικότητα στο γενικό σχολείο είναι άλλη. Και ο εκπαιδευτικός εαε δεν θα βρίσκεται μέσα σε κάθε τμήμα, κάθε στιγμή της ημέρας, ούτε θα λειτουργεί πυροσβεστικά, όποτε παρουσιάζεται ανάγκη. Θα έχει ρόλο συμβουλευτικό και υποστηρικτικό και θα συμβάλλει στην πρόληψη.

Μια πρόταση που πιστεύω πως μπορεί να εφαρμοστεί άμεσα, μπορεί να βοηθήσει, εν μέρει, στην υλοποίηση της ενταξιακής εκπαίδευσης για όλους τους μαθητές, και όχι μόνο για εκείνους με διαγνωσμένες εεα και να λειτουργήσει προληπτικά για άλλους μαθητές, είναι η εξής: Στο σχολείο η πρώτη συνεργασία όλων των εκπαιδευτικών της γενικής τάξης και του εκπαιδευτικού εαε (σύλλογος διδασκόντων) πραγματοποιείται στις αρχές Σεπτεμβρίου, αφού κάθε εκπαιδευτικός έχει αναλάβει την τάξη του. Απαραίτητο θα ήταν οι εκπαιδευτικοί που είχαν την προηγούμενη χρονιά τους μαθητές να ενημερώνουν για τις πρακτικές που εφάρμοσαν και που είχαν καλά αποτελέσματα, να γίνεται ανταλλαγή απόψεων, να διατυπώνονται προτάσεις. Ακολουθεί συνάντηση του εκπαιδευτικού εαε με κάθε εκπαιδευτικό και σχεδιάζεται από κοινού το διαφοροποιημένο πρόγραμμα για κάθε τάξη, με βάση το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, και το ΕΠΕ για τους μαθητές με εεα (περιγράφεται στις προτάσεις της Επιτροπής για τον Καθορισμό Λειτουργίας των Τμημάτων Ένταξης). Οι επόμενες συναντήσεις πραγματοποιούνται σύμφωνα με καθορισμένο πρόγραμμα σε 15νθήμερη αρχικά βάση και μηνιαία αργότερα, εκτός κι αν υπάρχει έκτακτη ανάγκη. Στη συνεργασία αυτή πρέπει να παρευρίσκεται και ο διευθυντής του σχολείου, καθώς και οι εκπαιδευτικοί ειδικοτήτων.

Ειδικότερα, ο εκπαιδευτικός της Α' τάξης, μετά το πρώτο τρίμηνο, ενημερώνει τον σύλλογο διδασκόντων για τους μαθητές που, παρά την εφαρμογή μεθόδων και στρατηγικών διαφοροποιημένης διδασκαλίας, παρουσιάζουν δυσκολίες. Ο εκπαιδευτικός εαε κάνει μαθησιακή αξιολόγηση στην ομάδα της τάξης ενεργώντας προληπτικά, για τον εντοπισμό μαθησιακών ή άλλων δυσκολιών και προτείνει διορθωτικές παρεμβάσεις.

Όλες αυτές οι αποφάσεις του συλλόγου διδασκόντων, καταγράφονται σε πρακτικό, ως πρωτόκολλο συνεργασίας στη συγκεκριμένη σχολική μονάδα. Καταγράφονται φυσικά

και οι αντιρρήσεις, οι διαφωνίες, οι εναλλακτικές προτάσεις, οι προβληματισμοί, όμως πάντα τεκμηριωμένα. Το σχετικό πρακτικό υποβάλλεται στο σύμβουλο γενικής και ειδικής αγωγής (τέλη Οκτώβρη) και ακολουθεί μια τελική έκθεση από το σχολείο (τέλος σχολικού έτους).

Φυσικά η υποχρέωση του Υπουργείου Παιδείας για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που βρίσκονται στα σχολεία και για τη βελτίωση των πανεπιστημιακών σπουδών, όσων τώρα εκπαιδεύονται, δεν αναιρείται.

Αθήνα, 4-7-2016

Με εκτίμηση

Κατερίνα Ηλιακοπούλου

Τμήμα Ένταξης 41^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αθηνών